

**การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23**
**Development of the Student Assistance System of Sawang Daen Din School
under the Office of the Secondary Educational Service Area 23**

เกษมสุข อันตระโลก*

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ**

ดร.อนุรักษ์ อุปพงษ์***

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 23 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 23 3) เพื่อติดตามผลการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 23 การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research : AR) 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษาโรงเรียนสว่างแดนดิน ปีการศึกษา 2557 จำนวน 60 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 38 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 5 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบ แบบสังเกต แบบประเมิน และบันทึกการประชุม การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานโดยวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนการพัฒนา พบว่า ครูที่ปรึกษาไม่เข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาขาดความเอาใจใส่ดูแลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขาดการประสานงานระหว่างครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร ขาดการนิเทศภายในที่ต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการโดย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การประชุมปรึกษาหารือหรือ 3) การนิเทศภายใน พบว่า ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.1

3. การติดตามผลการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน พบว่า ครูที่ปรึกษาทุกคนมีความรู้ความเข้าใจสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น มีผลการปฏิบัติรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.00 จึงนำมาพัฒนาในวงรอบที่ 2 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยใช้การประชุมปรึกษาหารือ และการนิเทศภายใน สรุปผลการพัฒนาระบบดูแล

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

* ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** กรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

ช่วยเหลือนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.24 ดังนั้นครูที่ปรึกษาสามารถจัดกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนได้รับการดูแล และช่วยเหลือตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการ

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) investigate conditions and problems of the school student assistance system at Sawang Daen Din School under the Office of the Secondary Educational Service Area 23, 2) establish guidelines for the school operations of the student assistance system, and 3) follow-up and evaluate the development of the school operations of the student assistance system. The research employed two spirals of four-stage action research consisting of planning, action observation and reflection. The co-researchers comprised of the researchers and fifty-nine classroom teachers at Sawang Daen Din School in the academic 2014. The 38 informants comprised five administrators, three representatives of school boards, 30 representatives of parents. The research instruments were an interview form, a test, and an observation form, an assessment form, and minutes of meetings. Data were analyzed by content analysis as well as statistical tools, namely standard deviation, percentage, and mean.

The findings were as follows:

1. The conditions and problems of the school student assistance system before the development revealed that: the classroom teachers lacked knowledge and understanding about the student assistance system. In addition, they were inattentive to the operations of the student assistance system, and did not work cooperatively with other classroom teachers and personnel in charge in assisting the students. The parental and community involvement was limited; moreover, internal supervision was not carried out continuously and systematically.

2. The development of the school operations of the student assistance system consisted of three sessions: 1) A workshop, 2) A school meeting, 3) Internal supervision. The teachers' knowledge and understanding about the students assistance system increased; the post-workshop mean scores were higher than the pre-workshop mean scores at the .01 statistical significance level.

3. The results from the follow-up and evaluation period revealed that all classroom teachers gained more knowledge and understanding and were able to operate the student assistance system continuously and systematically. The overall performance was at a high level. When considering each aspect, the school operations of the student support and development aspect, and prevention and problem solving aspect had mean scores below 4.00. Therefore, the second spiral was conducted through school meeting and internal supervision. The mean score of overall performance had increased by 0.24. In conclusion, the classroom teachers were able to operate the student assistance system effectively, and also had the guidelines in operating the student assistance system which met the student conditions, problems and needs.

Keywords: Student Assistance system, Action Research.

ภูมิหลัง

การพัฒนาสังคมไทยคือการเตรียมเด็กและเยาวชนภายในวันนี้ให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า แต่จากที่ผ่านมา พบว่าสังคมไทยในอนาคตมีแนวโน้มที่อาจนำไปสู่สังคมที่ล่มสลาย เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาที่เกิดกับเด็กและเยาวชนไทยในชั้นที่ต้องเร่งแก้ไขและกระทบกับเด็กจำนวนมากโดยจำแนกปัญหาเด็กและเยาวชนไทย เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปัญหาที่เกิดมาจากความยากจนและด้อยโอกาสทั้งที่มีมาแต่กำเนิด ครอบครัวต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่น ปัญหาครอบครัวขาดความรู้และความพร้อมในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่สร้างผลกระทบต่อเด็กเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพกายสุขภาพจิต ค่านิยมบริโภคนิยมนำไปสู่พฤติกรรมของเด็กในวัยต่างๆ ในทางไม่เหมาะสมและมีผลผลักดันให้เด็กจำนวนหนึ่งถูกปล่อยปละละเลย หรือทอดทิ้งต้องกลายเป็นเด็กในภาวะยากลำบาก 2) ปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมเบี่ยงเบน สำหรับในสวนตัวเด็กนั้น เด็กเล็กที่อยู่ในเมืองมักจะใช้เวลาร่วมชมรายการโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่เพราะไม่มีสถานที่นันทนาการใกล้บ้าน ส่วนเด็กในชนบทจะใช้เวลาร่วมในการเล่นสนุกกับเด็กๆ ที่เป็นเพื่อนบ้านกัน และในชนบททางไกลเด็กจะขาดโอกาสในการชมรายการโทรทัศน์ และเข้าไม่ถึงกิจกรรมนันทนาการและแหล่งเรียนรู้จากเทคโนโลยีที่ทันสมัยส่วนเด็กวัยรุ่นจะใช้เวลาร่วมไปนันทนาการตามห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร โรงหนัง และการเล่นเกมที่ตามร้านเกมอินเทอร์เน็ต เช่น เรื่อง เพศสัมพันธ์ ดิดเดิ้ลล่า บูหรี่ ยาเสพติด ทะเลาะวิวาท ฆ่าตัวตาย เล่นการพนัน เที่ยวเตร่สถานบันเทิง ดิดเดิ้ลล่า เกม ขับรถเร็วและอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงสื่อลามกอนาจารหรือสื่อที่แสดงความรุนแรง (องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย, 2554)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนมุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญารอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร และรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 49) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 (มาตรา 6) ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและ (มาตรา 22) มีแนวการจัดการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และ (มาตรา 23) การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2547, หน้า, 11-12) ทั้งนี้ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยมีเป้าหมายภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลัก 3 ประการ คือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า, 22)

โรงเรียนเป็นสถานที่ให้การศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน และพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ซึ่งนักเรียนบางส่วนก็มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น

โรงเรียนจึงต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความเข้มแข็ง ลดความเสี่ยงขจัดภัย และอุปสรรคที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่นักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548, หน้า, 1)

โดยทางโรงเรียนควรมีการจัดครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนทั้งที่เป็นครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา และครูประจำวิชา ช่วยกันแก้ปัญหาค้นคว้าที่ซับซ้อน ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้มีการสำรวจข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลายมีการคัดกรองและการจำแนกเป็นกลุ่มตามสภาพของผู้เรียน จัดกิจกรรมป้องกันแก้ไข และพัฒนาผู้เรียนตามสภาพอย่างเหมาะสมมีการประเมินผลการป้องกันแก้ไขและพัฒนาผู้เรียนการประสาน และส่งต่อ การแก้ไขและพัฒนาผู้เรียนกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา และทางโรงเรียนมีการสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อจัดระบบรวบรวมข้อมูลนักเรียน วิเคราะห์วินิจฉัยการจำแนกคัดกรอง และการกำหนดมาตรการวิธีป้องกัน ช่วยเหลือส่งเสริมตามลักษณะพฤติกรรม จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เรียนเพื่อเสริมความไว้วางใจ ความอบอุ่นปลอดภัย จัดกิจกรรม ที่ประสานความสัมพันธ์ สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า, 14)

จากข้อมูลสารสนเทศของฝ่ายบริหารทั่วไปโรงเรียนสว่างแดนดิน พบว่ามีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีปัญหาด้านพฤติกรรมขาดเรียนบ่อย ปัญหาการหนีเรียน ปัญหาการมาโรงเรียนสาย แต่งกายไม่เรียบร้อย ขาดวินัย มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด และนักเรียนบางส่วนของโรงเรียนมีปัญหา ทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจครอบครัว ปัญหาด้านการเรียนรู้ ปัญหาด้านสุขภาพ รวมทั้งปัญหาด้านยาเสพติด เป็นต้น นอกจากนี้ครูบางส่วนยังมีความเข้าใจระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มากนัก มีข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนทำให้การคัดกรองไม่ถูกต้องเท่าที่ควร การป้องกันและแก้ไขปัญหาไม่ทันเวลา ซึ่งสภาพเช่นนี้ส่งผลให้งานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดินยังไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ (โรงเรียนสว่างแดนดิน, 2554, หน้า, 33)

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีความสนใจในการศึกษาและวิจัยการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสว่างแดนดินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในการแก้ปัญหานักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาซึ่งเป็นปัญหาที่ ทุกฝ่ายจะต้องตระหนักถึงความสำคัญ เพื่อหาแนวทางร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจังและเร่งด่วนต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาในการวิจัย ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีอะไรบ้าง
3. ผลของการดำเนินการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นอย่างไร

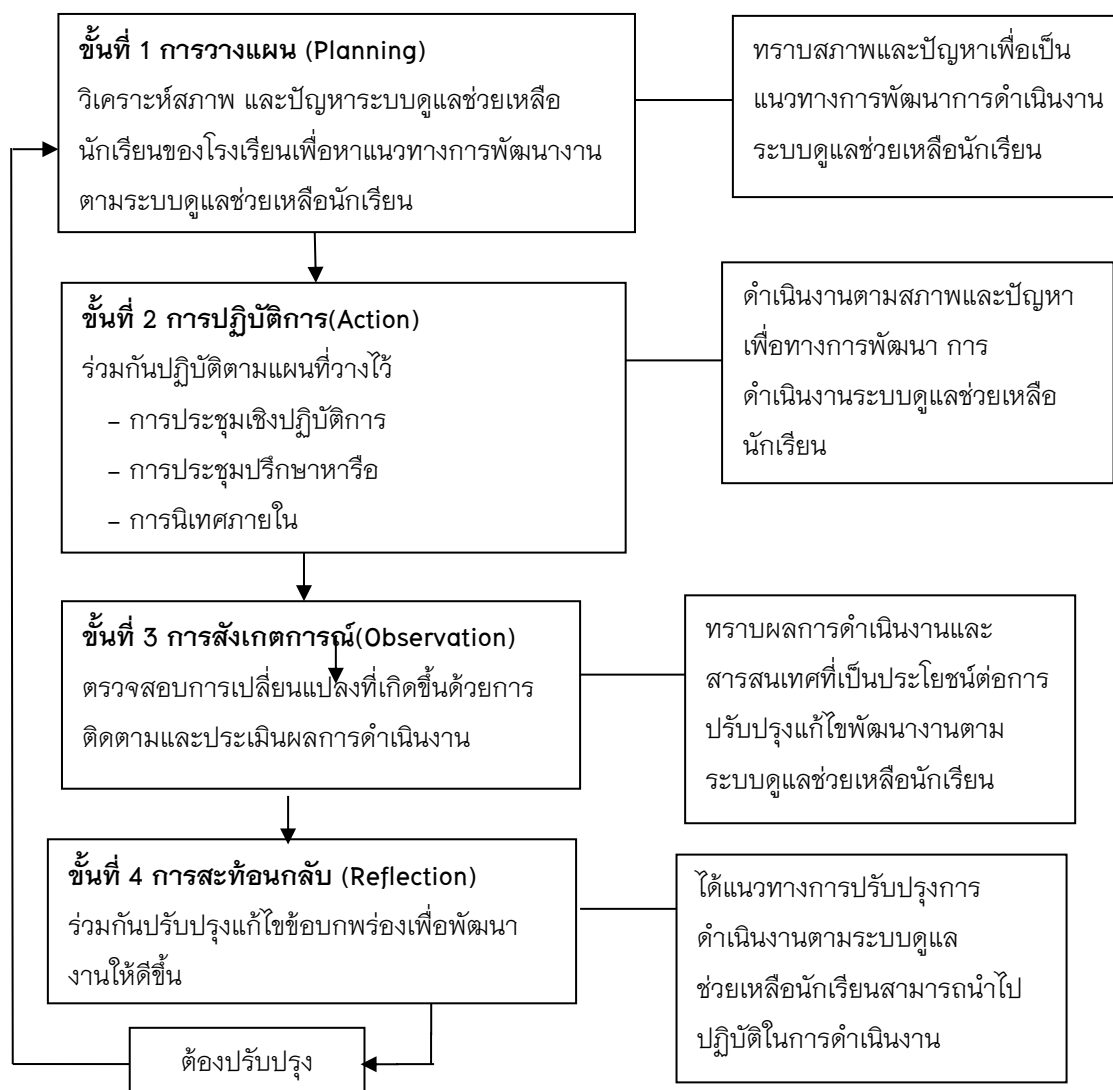
ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
3. เพื่อติดตามผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research : AR) ตามแนวคิด ของ Kemmis and Mc Taggart (1988, p.169-170 อ้างถึงใน อองอาจ นัยพัฒน์, 2554, หน้า, 302-303) ได้จำแนกกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1. การวางแผน (Planning) 2. การปฏิบัติการ (Action) 3. การสังเกตการณ์ (Observation) และ 4. การสะท้อนกลับ (Reflection) และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า, 18) ตามขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ รายละเอียดดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 60 คนประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
 - 1.2 ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 59 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 38 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้บริหาร จำนวน 5 คน
 - 2.2 ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน
 - 2.3 ตัวแทนผู้ปกครองจากผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มมีปัญหา จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้
 - ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
 - ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัยว่ามีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใดเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ
2. แบบทดสอบ มีลักษณะเป็นแบบปรนัย มี 4 ตัวเลือก ใช้วัดความรู้ก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Pre-test) และวัดความรู้หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Post-test) ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน
3. แบบประเมินผลการนิเทศภายในมีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สำหรับการนิเทศภายในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2
4. แบบบันทึกการประชุม เป็นแบบบันทึกการประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
5. แบบสังเกต มีจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้
 - ฉบับที่ 1 สังเกตพฤติกรรมกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเข้าประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - ฉบับที่ 2 แบบสังเกตการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากสำนักงานโครงการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เสนอผู้อำนวยการโรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เพื่อขออนุญาตในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตลอดจนให้ครูที่ปรึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 เป็นกลุ่มผู้ร่วมวิจัย
2. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การสังเกตการณ์ (Observation) และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection)
3. ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้เครื่องมือประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบประเมินแบบบันทึกการประชุม และแบบสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมต่างๆ ที่ครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องตามกระบวนการและขั้นตอนของการพัฒนา แล้วนำข้อมูลที่ได้ออกไปจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือทุกชนิดโดย การใช้ค่าความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Index of Congruency) ซึ่งต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 – 1.00

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนการพัฒนา พบว่า ครูที่ปรึกษาไม่เข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาขาดความเอาใจใส่ดูแลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขาดการประสานงานระหว่างครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่ควร ขาดการนิเทศภายในที่ต่อเนื่องและเป็นระบบในการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการโดย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การประชุมปรึกษาหารือ หรือ 3) การนิเทศภายใน พบว่า ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.1

3. การติดตามผลการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน พบว่า ครูที่ปรึกษาทุกคนมีความรู้ความเข้าใจสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบมากขึ้น มีผลการปฏิบัติรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.00 จึงนำมาพัฒนาในรอบที่ 2 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยใช้การประชุมปรึกษาหารือ และการนิเทศภายใน สรุปผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.24 ดังนั้นครูที่ปรึกษาสามารถจัดกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนได้รับการดูแล และช่วยเหลือตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดินสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ก่อนการพัฒนา ครูที่ปรึกษาบางส่วนมีความเอาใจใส่ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่น้อย ทำให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น ครูบางส่วนยังขาดการประสานงานระหว่างครูที่ปรึกษาและบุคลากรครูที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้การจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนการแนะแนวและการช่วยเหลือนักเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะนักเรียนบางส่วนไม่ได้รับการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มากเท่าที่ควร ทำให้แนวโน้มนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูโรงเรียนสว่างแดนดินไม่ค่อยได้เข้ารับการอบรมและยังไม่ได้ศึกษาการดำเนินงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งมากพอ เนื่องจากภาระงานที่มีมากในกิจกรรมการเรียนการสอน งานธุรการชั้นเรียน การตรวจงาน

นักเรียน หรืองานพิเศษอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษา จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ครูที่ปรึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ค่อนข้างน้อย

2. จากการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยการการประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมปรึกษาหารือ การนิเทศภายใน มีการจัด กิจกรรมช่วยเหลือนักเรียน คือ กิจกรรมให้คำปรึกษาเบื้องต้น กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน เช่น กิจกรรม สอนซ่อมเสริม กิจกรรมเพื่อนดูแลเพื่อน กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน ทำให้ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจในการ ดำเนินงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ ความ เข้าใจ ทักษะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาที่ถูกต้องและมีความรู้มากยิ่งขึ้น ประกอบ กับวิทยากรที่มาบรรยายให้ความรู้ มีประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากเหตุผลดังกล่าวมาทำให้ผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจขั้นตอนในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากยิ่งขึ้น และมีส่วนร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมากขึ้น

3. ผลการติดตามและการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 23 จากการดำเนินงานการพัฒนาพบว่า ครูที่ปรึกษาทุกคนมี ความรู้ความเข้าใจ สามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากขึ้น ดังนี้ 1) ด้าน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ครูที่ปรึกษามีการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาและ ส่งเสริมนักเรียน 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษากำหนด มีการสรุปผลการคัดกรองนักเรียนครบทุกคน มีการสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นระดับชั้น และมีการนำผลที่ได้จากการคัดกรองนักเรียนมาจัดสรรสอนพิเศษระดับสถานศึกษาและนำไปใช้ 3) ด้านการพัฒนาและ ส่งเสริมนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษามีการศึกษาข้อมูลนักเรียนแต่ละด้าน มีการศึกษารูปแบบวิธีการตามความถนัดและ ความสนใจของนักเรียน มีการส่งเสริมนักเรียนให้แสดงออกอย่างเต็มความสามารถ และมีการติดตาม เก็บรวบรวม ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า ครูที่ปรึกษามีการวางแผนการให้ คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมซ่อมเสริมและสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียน มีกิจกรรมป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียน เช่น กิจกรรมการสอนซ่อมเสริม กิจกรรมเพื่อนดูแลเพื่อน กิจกรรมการเยี่ยม บ้าน มีการติดตามผลการดูแลช่วยเหลือและแก้ไขให้มีพฤติกรรมดีขึ้น 5) ด้านการส่งต่อ พบว่า ครูที่ปรึกษามีเครือข่าย ส่งต่อภายในและภายนอก มีการส่งต่อภายในและภายนอก พร้อมให้การช่วยเหลือเบื้องต้น มีการติดตาม ประเมินผล สรุปผล รายงานผลการส่งต่อ และมีการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการ พัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสอดคล้องดูแลพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน จากผล การพัฒนาดังกล่าว สร้างความพึงพอใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียน ทำให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพและมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจโดยทั่วไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะนำผลวิจัยไปใช้

- 1.1 ผู้บริหารและผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรให้ความสำคัญในการปฏิบัติงาน และการทำกิจกรรมของครูที่ปรึกษา ควรมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและจริงจัง
- 1.2 การระดมความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนควรมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนตลอดไป
- 1.3 การจัดกิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น
- 1.4 การนิเทศ ติดตามที่มีประสิทธิภาพจะสามารถทำให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือในการดำเนินงานนั้น และนำไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 การสนับสนุน ส่งเสริมให้ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนได้ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการให้มากยิ่งขึ้นในเรื่องที่เป็นปัญหาในงาน หรือหน่วยงานที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่อยู่ เพื่อพัฒนาให้งานมีประสิทธิภาพ และเป็นผลดีต่อโรงเรียน
- 2.2 ควรมีการทำวิจัยเฉพาะด้านเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวินัยเชิงบวก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2547). *ระเบียบวิธีการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- โรงเรียนสว่างแดนดิน. *รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสว่างแดนดิน*. (2554). สกลนคร : โรงเรียนสว่างแดนดิน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2552-2559)*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Kemmis, S. and R. McTaggart. (2000). *The Action Research Planner 3 rd*. Victoria : darkin University Press.